

De Grote Sint-Bernardpas

Om tien voor half negen op vrijdagochtend sta ik klaar bij het station van Martigny om me te voegen bij het kleine reisgezelschap dat de Grote Sint-Bernardpas over zal trekken. Ons vervoermiddel is een bus, plaats van afspraak een rood-wit haltebord met daarop het nummer van de buslijn, 211. Het is eind april en een stuk kouder dan de afgelopen dagen.

De man in de regenjas vraagt of hij op de goede plek is, al zou hij dat beter moeten weten dan ik. Vroeger ging de bus elke dag, weet hij, nu alleen op dinsdag en vrijdag. Twee dames uit Martigny voegen zich bij ons. Ze gaan een expositie in Aosta bezoeken. Een Italiaanse die accentloos Frans spreekt sluit zich aan en geeft tips voor de lunch. De inwoners van de Vallei van Aosta zijn Italiaanse staatsburgers, vertelt ze me, maar overwegend Franstalig. Slechts tien procent van de belastinginkomsten dragen ze af aan Rome, de rest investeren ze in hun autonome regio.

Het jonge stel met de grote rugzakken is zwijgzaam. Aan hun kleding, schoenen en verdere uitrusting te zien liggen hun ambities boven de tweeduizend meter. De chauffeur zet zijn bus neer bij de halte en gaat eerst nog een kop koffie halen. Hij komt vanuit Orsières, nauwelijks twintig kilometer verder en vierhonderd meter hoger gelegen dan Martigny. Hij wijst op de sneeuw die op het dak van zijn bus ligt en grapt dat het weleens een barre tocht zou kunnen worden. Misschien komen we zelfs de pas niet over. De dames nemen hem serieus. Ze hoorden vanochtend op de radio al dat er ongelukken zijn gebeurd op de pas, minstens tien vrachtwagens zijn gestrand.

Als de chauffeur zijn koffie op heeft, komt hij op zijn gemak terug gewandeld. Hij klaagt over de kortingskaarten die hij gepresenteerd krijgt, dat het zo nooit uit kan, dat de passage door de tunnel ook voor de bus extreem duur is. Tolgelden. Alleen wanneer alle stoelen bezet waren, zou zijn werkgever er iets aan overhouden. Alles met een knipoog. Zelf is hij de grootste kostenpost. Hij zet zich aan het hoofd van onze kleine karavaan en start de motor. Nog geen tien minuten na vertrek uit Martigny rijden we tussen vers besneeuwde hellingen, op de weg ligt een laagje grijzige drab.

De huizen van Orsières ogen ruw. Steen en hout, weinig kleur of pleisterwerk. Zwitserland laat zien dat het ook ruige kantjes heeft. Bij het station overlegt de chauffeur kort met een collega en zet dan zijn bus stil. Hij raad ons aan maar een kop

koffie te gaan drinken. Voorlopig kunnen we niet verder, over een kwartier hoopt hij meer te weten. In de wachtruimte van het station raak ik in gesprek met Mike en Juan. Mike is een Canadees. Zijn zoon is getrouwd met de dochter van Juan, die uit Chili komt. Ze pelgrimeren over de Via Francigena met de luxe waarover moderne pelgrims beschikken. Het gedeelte van Pavia naar Rome hebben ze vorig jaar al afgelegd. Nu gaan ze van Lausanne over de Grote Sint-Bernardpas naar Aosta. Grotendeels te voet, maar net als ik smokkelen ze deze etappe. De Zwitser in de regenjas geeft ons groot gelijk. Op de pas is een klein hospice dat het hele jaar bemand blijft. Elk voorjaar gaan er mensen met sneeuwschoenen of op ski's naar boven, weet hij. Elk jaar vallen er wel een of twee doden door lawines. Ik kijk omhoog. Sneeuw genoeg.

Er is nauwelijks een kwartier verstreken wanneer de chauffeur ons komt halen. Hoe laat we in Aosta zullen aankomen, vraagt de Italiaanse. Hij heft zijn handen ten hemel. Geen idee. We gaan een poging wagen, zien wel hoe ver we komen. De karavaan telt inmiddels twee bussen, wat personenauto's en een vrachtwagen. Voorop gaat de sneeuwplough. We zijn nauwelijks het dorp uit wanneer we weer vast komen te staan. De

bestuurder van de truck kan zich niet bedwingen en haalt de sneeuwplough in. Hoofdschuddend ziet onze buschauffeur het aan. 'Ze schieten in de stress, maar dat is het laatste wat je in zo'n situatie moet doen.' De oorzaak van de opstopping blijkt een internationale lijnbus te zijn die tegen een personenwagen is gebotst. Stapvoets rijden we erlangs. Verderop staan enkele trucks langs de kant, de chauffeurs zwaaien naar ons. Met een slakkengangetje gaat het verder. Een staart van auto's volgt een sneeuwplough uit tegenovergestelde richting. Mike is driftig in de weer. Hij laat me een paar van de 7710 foto's op zijn telefoon zien. Een zonovergoten vallei, frisgroene velden. *'That was only yesterday. We took a bus to Bourg-Saint-Pierre. We did some hiking up there.'*

Mike praat in soundbites, elke korte zin het bijschrift bij een van zijn foto's. 'Prachtig daar. We hebben beneden in Orsières overnacht. Nu gaan we weer naar boven.' Hij loopt door het gangpad naar voren, druk in de weer met het maken van nieuwe foto's om aan volgende reisgenoten te laten zien. Zijn verhaal is een beeldverhaal.

Ik probeer me voor te stellen hoe mijn stadsgenoten zich hier in de dertiende eeuw omhoog ploeterden. Met een beetje sneeuw en ijs zullen ze wel raad geweten hebben, maar dit? Oprukkend met het leger van Karel de Grote gingen hier waarschijnlijk al in het jaar 772 Friezen voorbij. 'Op 20 mei in het jaar 1800 kwam Napoleon hier voorbij,' meldt Mike aan niemand in het bijzonder.

Voorbij het dorpje Liddes worden we over de oude weg geleid, om een tunnel heen die vol staat met vrachtwagens. Ze kunnen of mogen nog niet verder. Mike maakt een foto. 'Hannibal reisde met zevenendertig olifanten,' weet hij. Met bijna een uur vertraging stopt de bus bij de halte in Bourg-Saint-Pierre. Op de groene hellingen waar Mike en Juan gisteren nog wandelden, ligt nu zeker dertig centimeter sneeuw. Hadden ze hier gistermiddag in de zon hun tent opgezet, dan zou die 's nachts misschien wel zijn bezweken. Auto's zijn ingesneeuwd, sneeuwploughen druk in de weer. Niemand lijkt dit weer te hebben verwacht.

Eerlijk gezegd geniet ik met volle teugen. Misschien is het omdat ik de woorden van Père Thomas ter harte neem. Ik heb alle tijd, geen reserveringen gemaakt voor de trein naar Rome, geen aansluiting om te missen. En al is het met horten en stoten, onze kleine karavaan lijkt de Grote Sint-Bernhard te gaan bedwingen. Vlak na Bourg-Saint-Pierre begint de tunnel. De man met de regenjas wil ons wijzen waar het pelgrimspad loopt, maar er is geen pad, alleen een witte vlakte. Voor wie het nog niet had begrepen

geven rode borden aan dat de pas is gesloten.

De tunnelbuis voelt klein aan, een beetje vervallen. Aan de andere kant is de weg schoon, alleen een beetje nat. Als het stokje tijdens een gewijde estafette-loop is onze bus doorgegeven van de ene heiligenhand in de andere, van Saint-Pierre naar Saint-Bernard en van Saint-Bernard naar Saint-Rhémy-les-Bosses, het eerste dorp aan de Italiaanse kant van de pas. Via Saint-Oyen en het Baskisch klinkende Echevennoz dalen we kalm af naar Aosta. We weten ons ononderbroken beschermd.

De trein staat te wachten als we in Aosta aankomen. Tot Turijn reizen Mike, Juan en ik die middag samen op. Drie pelgrims op weg langs de Via Francigena, die de smalle Vallei van Aosta deelt met spoorbaan en snelweg. *'Waterfall,'* roept Mike. *'Pretty cool valley. Very windy out there.'* Juan noemt hardop de namen van alle stations waar de trein halt houdt. Hij kent ze uit de gids van de Via Francigena, die hij uit zijn hoofd lijkt te hebben geleerd. Ze klinken meest Frans, soms Catalaans of Duits. Nus, Chambave, Saint-Vincent, Montjovet, Verrès, Hône-Bard, Donnas, Pont-Saint-Martin: het is alsof degene die de taak had alle plaatsen in Europa een naam te geven hier is geëindigd en de restjes die hij onderin zijn grote zak vond over de streek heeft uitgestrooid.

Kastelen bewaken de toegang tot de vallei. Sinds jaar en dag is de bevolking autonoom, duldt geen heersers boven zich. Klinkt vertrouwd. Voorbij Borgfranco d'Ivrea opent het landschap zich en voegen andere kleuren dan groen, bruin en grijs zich bij het palet. Voor Friese reizigers zal het een opluchting zijn geweest weer uitgestrekt vlak land te zien, voor de soldaten van al die legers ook, en hetzelfde geldt ongetwijfeld voor spoorwegingenieurs. Ze hoeven zich niet langer de grillen van de bergen te laten welgevallen en kunnen hun sporen in min of meer rechte lijn naar de steden van bestemming trekken. In Ivrea stappen we over op de trein naar Turijn, waar ik afscheid neem van de twee pelgrims. We hebben het gehaald.